

BİBLİYOGRAFYA :

Esedî-yi Tûsî, *Luğat-ı Fûrs* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran 1319 hş., s. 90, 181; Dihhudâ, *Luğatnâme*, I, 721; Gerdizî, *Zeynül-ahbâr* (nşr. Muhammed Nâzım), Berlin 1928, s. 30, 32; Keykâvus b. İskender, *Ķābūs-nâme* (nşr. R. Levy), London 1951, s. 127; Sem'ânî, *el-Ensâb* (nşr. D. S. Morgoliouth), Leiden 1912, II, 90; Yâkût, *Mu'cemül-büldân*, I, 90; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, VIII, 125, 263, 278; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XV, 292; Sübkî, *Ṭabaĳāt*, II, 170-171; Nâsirüddin Münşî, *Nesâ'imü'l-eshâr* (nşr. Celâleddin Urmevî), Tahran 1337 hş., s. 146-147; Mirza Muhammed-i Kazvînî, *Bîst Makâle* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran 1313 hş., II, 22-23; W. Barthold, "Bel'amî", *IA*, II, 465-466; D. M. Dunlop, "Bal'amî", *El²* (İng.), I, 984-985; C. E. Bosworth, "Bal'amî Abu'l-Fazl Moĳammad", *Elr*, III, 573-574; *DMF*, I, 27.

AYLA DEMİROĳLU

BELATİ

(البلطى)

Ebül-Feth Osmân b. İsâ
b. Mansûr el-Edîb en-Nahvî
(ö. 599/1202)

Arap şairi, dil âlimi ve edip.

524'te (1130) Musul'a yakın Belat kababasında doğdu. Büleytî diye de anılmaktadır. Çocukluğu ve ilk tahsili hakkında çok az bilgi vardır. Kaynaklarda onun nahiv ilmini Ebû Nizâr Hasan b. Sâfî el-Baĳdâdî ve İbnü'd-Dehhân Saîd b. Mübârek'ten tahsil ettiĳi zikredilmektedir. Daha sonra Şam'a giderek orada öğretimle meşgul oldu. Mısır Selâhaddîn-i Eyyûbî tarafından fethedilince (567/1171) Kahire'ye gitti. Selâhaddîn-i Eyyûbî kendisine maaş bağlayarak onu Kahire'de Fustat Camii'nde nahiv dersleri, bazı kaynaklara göre nahivle birlikte kıraat dersleri vermekle görevlendirdi. Bundan sonra şöhreti yayılan Belatî, 19 Safer 599 (7 Kasım 1202) tarihinde vefatına kadar bu görevi yürüttü. Yalnızlığı sevmesi ve bu yüzden tek başına yaşaması sebebiyle ölümü ancak üç gün sonra farkedilebildi.

Belatî zevk ve eğlenceye düşkün bir kişi idi. Sultanlara fazla iltifat etmeyişi dışında devrinde beĳenilen bir yanı yoktu. Bununla beraber Arap dili ve edebiyatı ile tarih ilminde otorite idi. Nahivde Basra ve Küfe ekollerini birleştirmiştir. Aruz ilmini de iyi bilen Belatî aynı zamanda iyi bir şairdi. Çeşitli konularda ve deĳişik nazım şekillerinde şiirler yazmıştır. Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin kâtibi, daha sonra veziri olan Kâdî el-Fâzil'ı methettiĳi müveşşah* tarzındaki kasidesi meş-

hurdur. Bu kasidede Kâdî el-Fâzil'in, meslektaşları Câhiz, İbn Abbâd ve İbnü'l-Amîd'den daha üstün olduğunu iddia eder.

Belatî aruz, Arap dili ve edebiyatı ile hat sanatı ve dinî konularda eserler vermiştir. Ancak "el-Harbâviyye" adlı kasidesi dışında bugüne ulaşan herhangi bir eseri bilinmemektedir. Bu kaside Abdülilâh Nebhân (*MMLADm.*, s. 354-378) ve Hannâ Cemil Haddâd tarafından (*el-Mevrid*, s. 279-292) neşredilmiş, yazma nüshaları hakkında da bilgi verilmiştir. Kaynaklarda zikredilen eserleri ise şunlardır: *el-'Arüzü'l-kebir*; *el-'Arüzü's-şagîr*; *el-'İzâtü'l-mûĳzât*; *en-Neyyir fi'l-'Arabiyye*; *Aĳbârü'l-Mütenebbî*; *el-Müstezâd 'ale'l-müstecâd min (fi) fe'alâti'l-ecvâd*; *'İlmü eşkâlî'l-ĳat*; *et-Taşĳif ve't-tahrîf*; *Ta'İllü'l-'ibâdât (ĳırâ'ât)*.

BİBLİYOGRAFYA :

Yâkût, *Mu'cemül-üdebâ*, XII, 141-167; a.mf., *Mu'cemül-büldân*, I, 484; Kütübî, *Fevâtü'l-Vefeyât*, II, 443-447; İbnü'l-Kiftî, *İnbâhü'r-ruvât*, II, 344; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mizân*, IV, 150-151; Süyûtî, *Buĳyetü'l-ucât*, II, 135-136; Brockelmann, *ĶAL*, I, 302-303; *Suppl.*, I, 530; Ziriklî, *el-A'lâm*, IV, 375; Kehhâle, *Mu'cemül-mü'ellifin*, VI, 267; C. Zeydan, *Ķadâb*, III, 55; Ömer Ferrüh, *Târĳu'l-edeb*, III, 420-422; Abdülilâh Nebhân, "el-Ķaşidetü'l-Ķarbâviyye", *MMLADm.*, XLVII (1972), s. 354-358; Hannâ Cemil Haddâd, "el-Ķaşidetü'l-Ķarbâviyye", *el-Mevrid*, XII/3, Baĳdad 1983, s. 279-292; Moh. Bencheneb — [A. Ateş], "Müveşşah", *IA*, VIII, 866-868; Ch. Pellat, "al-Balatî Abu'l-Fath 'Uthmân", *El² Suppl.* (İng.), s. 123-124.

SELAHATTİN KIYICI

BELÂTÜŞŞÜHEDÂ

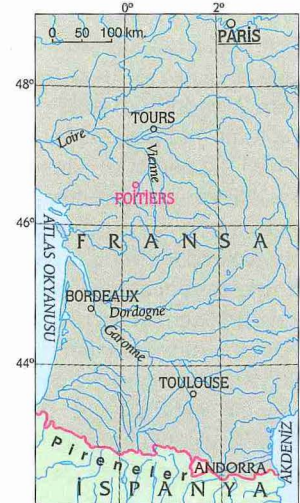
(بلاد الشهداء)

Abdurrahman el-Gâfiki
kumandasındaki İslâm ordusuyla
Charles Martel'in emrindeki
Frank kuvvetleri arasında Poitiers
yakınlarında meydana gelen savaş
(114/732).

Pirene sıradaĳlarını aşarak Avrupa üzerinden İstanbul'u fethetme ve oradan Suriye'ye uzanma fikri müslümanların Hz. Osman zamanından beri takip ettikleri bir askerî strateji idi. Müsâ b. Nusayr'dan sonra Endülü's'teki İslâm ordularına başkumandan tayin edilen Hür b. Abdurrahman es-Sekâfî 717-718 yıllarında Pirene daĳlarını aşmış, Merovenjien hânedanına mensup kumandanlarla Aquitania asilzadeleri arasındaki çekişmelerden faydalanarak Fransa içlerine başarılı seferler düzenlemişti. Yerine

geçen Semh b. Mâlik el-Havlânî de bu akınları sürdürerek başarılı sonuçlar elde etti.

Kuzey Avrupa üzerine düzenlenen sefer ve en büyük sefer ise Abdurrahman el-Gâfiki tarafından gerçekleştirilmiştir. Abdurrahman savaş hazırlıklarını tamamladıktan sonra Frank topraklarına girdi ve Roncevaux Boĳazı'ndan Pireneler'i aşarak Bordeaux şehrine doğru ilerledi. Dordogne nehri kıyısında karşılarına çıkan Aquitania Dükü Eudes'ü yendi ve Bordeaux'yu yağma etti. İslâm ordusu daha sonra kuzeye doğru ileri harekâtına devam ederek güzergâhındaki kaleleri ele geçirdi ve zengin ganimetlere sahip oldu. Nihayet Poitiers şehrinde zaptedip Franklar için çok önemli bir dinî merkez olan Tours'a yaklaştı. Hıristiyanlar Saint Martin'in mezarının bulunduğu bu şehre sayısız adaklar yükmişlerdi. Dük Eudes eski düşmanı olmasına rağmen Merovenjien hânedanının saray nâzırı Charles Martel'e başvurarak ondan acele yardım istedi. Charles durumun vahametini kavrayıp derhal harekete geçti. İki tarafın öncü kuvvetleri Clain ve Vienne nehirlerinin birbirlerine kavuştuĳu noktada karşı karşıya geldiler. Bu ilk çatışmadan sonra Abdurrahman el-Gâfiki güneye, Poitiers ile Tours arasındaki ovaya çekildi ve askerlerini savaş düzenine soktu. Taraflar Poitiers'in 20 km. kuzeydoğusunda bugün Moussais-la-Bataille denilen yerde savaşa hazır vaziyette yedi gün beklediler. Bu süre içinde karşılıklı olarak ok atmanın dışında ciddi bir çatışma olmadı. Nihayet sekizinci gün hafif süvari birliklerinden oluşan İslâm ordusu hücumu geçti, fakat birbirlerine sıkı sıkıya kenetlenmiş zırhlı Frank birliklerinin saf-

Belâtüşşühedâ